

STRATEGI FÖR KUSTSKYDD

Remissutlåtande

Juni 2023

INNEHÅLL

FÖRTECKNING ÖVER INKOMNA REMISSYTTRANDE, RESERVATIONER OCH SÄRSKILDA YTTRANDE	3
REMISSUTLÅTANDE – STRATEGI FÖR KUSTSKYDD	4
<i>Strategins syfte och mål</i>	<i>4</i>
<i>Genomförande av remissen</i>	<i>4</i>
<i>Fortsatt strategiprocess</i>	<i>4</i>
<i>Övergripande justeringar i Strategi för kustskydd efter remissen</i>	<i>5</i>
<i>Avstående och inget att erinra</i>	<i>5</i>
<i>Sammanfattning av inkomna synpunkter</i>	<i>5</i>
RESERVATIONER OCH SÄRSKILDA YTTRANDE	21
<i>Reservationer</i>	<i>21</i>
<i>Särskilda yttranen</i>	<i>21</i>

FÖRTECKNING ÖVER INKOMNA REMISSYTTRANDE, RESERVATIONER OCH SÄRSKILDA YTTRANDE

Malmö stad

Arbetsmarknads- och socialnämnden
Fritidsnämnden
Funktionsstödsnämnden
Grundskolenämnden
Förskolenämnden
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden
Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden
Kulturnämnden
Miljönämnden
Servicenämnden
Tekniska nämnden
Stadsbyggnadsnämnden

Kommunala bolag, kontor mfl

Räddningstjänsten Syd
VASYD
MKB fastighets AB
Segeåns Vattendragsförbund och Vattenråd
Malmö stads Funktionshinderråd

Statliga verk och myndigheter, nätverk och institut

Länsstyrelsen Skåne
Region Skåne
Boverket
Lantmäteriet
SMHI
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)
Statens Geotekniska institut (SGI)
Sveriges geologiska undersökning (SGU)
Havs- och vattenmyndigheten
Vattenmyndigheten för Södra Östersjöns vattendistrikt
Trafikverket region Syd
Statens fastighetsverk (SFV)

Försvarsmakten
Luftfartsverket (LFV)
Post- och Telestyrelsen (PTS)
Sjöfartsverket
Swedavia, Malmö Airport
Malmö universitet
E.ON Energidistribution AB
E.ON Energiinfrastruktur AB
Nordion Energi
Svenska kraftnät

Skånska kommuner

Burlövs kommun
Helsingborg stad
Kävlinge kommun
Landskrona stad
Lomma
Trelleborgs kommun

Kommuner i Sverige och Danmark

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)

Näringsliv och föreningar

Fastighetsägarna Syd
Skånes Ornitologiska Förening (SkOF)
Bulltofta koloniförening

Fastighetsägare och byggbolag

Fastighetsägare till fastigheterna
Lindsvärmaren 2, 5, 6, 11, 13, 15, 16, 18, 19
samt Bunkeflostrand 1:27 (Båtmansgränd 28
till Båtmansgränd 46)

Fastighetsägare till fastigheterna Bunkeflostrand
1:80-1:86 och 4:62-4:66 (Fiskaregränd i
Bunkeflostrand)

Arkitektkontor och konsulter

Delphi advokatbyrå

REMISSUTLÅTANDE – STRATEGI FÖR KUSTSKYDD

Strategins syfte och mål

Befintliga Malmö behöver anpassas till ett förändrat klimat och stadsutvecklingen behöver ske på ett robust och hållbart sätt. Syftet med Strategi för kustskydd är att ge kommunens syn på klimatet och översvämningsrisken. Därutöver syftar strategin till att visa hur översvämningsrisken från havet ska hanteras i stadens fysiska planering samt hur Malmös befintliga bebyggelse kan skyddas. Strategi för kustskydd bidrar på detta sätt till att uppfylla kraven i plan- och bygglagen avseende hantering av klimatanpassning i översiktsplanen.

Det övergripande målet är att Malmö ska bevaras och utvecklas som kuststad. Avsikten med Strategi för kustskydd är att visa Malmö stads planeringsinriktning för de närmaste 100 åren, perioden år 2025 – 2125, för att säkra Malmö som kuststad vid framtida höjda havsnivåer. I strategin beskrivs förslag till kustskyddsåtgärder som möter de skyddsbehov som successivt behöver hanteras inom de närmsta hundra åren.

Målsättningar

- Strategin utgör planeringsinriktning för stadens planering- och exploateringsprocess för att möjliggöra en fortsatt hållbar stadsutveckling. Den visar även hur befintlig bebyggelse, natur- och kulturvärden, infrastruktur samt samhällsviktiga funktioner kan bevaras.
- Strategin ligger till grund för inriktningsbeslut för genomförande på kort och lång sikt.
- Strategin ger förutsättningar för en god lämplighetsprövning i planering och genomförande, exempelvis i översiktsplanering, detaljplane- och exploateringsprocessen samt bygglovsprocessen, utifrån kustskyddsproblematik.
- Strategi ska införlivas i översiktsplanen och utgöra grund för klimatanpassningen i Malmös fysiska planering till följd av stigande havsnivåer.

Strategin består av två delar: Planeringsinriktning och Planeringsunderlag.

- Planeringsinriktning visar stadens samlade politiskt beslutade hållning och inriktning.
- Planeringsunderlag visar analys- och utredningsunderlag som understödjer planeringsinriktningen.

Genomförande av remissen

Förslag till *Strategi för kustskydd* har varit på remiss under perioden 15 december 2022 till 31 mars 2023. Remisshandlingarna fanns under remissperioden tillgängliga i sin helhet på kommunens hemsida. Möjlighet gavs att lämna skriftliga synpunkter antingen digitalt eller via post. Under perioden hölls digitala informationsträffar med möjlighet för myndigheter, organisationer och allmänheten att delta. Remissförslaget remitterades till drygt 170 instanser. Förutom Malmö stads nämnder och bolag skickades underlaget exempelvis till statliga och regionala myndigheter, kommuner i Skåne och Köpenhamnsregionen, företag, intresseorganisationer, föreningar och lärosäten för högre utbildning. 50 yttranden inkom. I detta remissutlåtande refereras och kommenteras framförda synpunkter och invändningar. Samtliga yttranden återges i sin helhet i bilaga.

Fortsatt strategiprocess

Synpunkterna som inkommit under remissen bidrar till att förbättra strategin inför framtagandet av antagandehandling. De bidragit till att exempelvis identifiera frågor, oklarheter och målkonflikter som behöver bearbetas eller förtydliga, beroende på vad det gäller. Inför antagandet av Strategi för

kustskydd justeras materialet i enlighet med remissutlåtandet. Planerat antagande av *Strategi för kustskydd* är i slutet av år 2023 i kommunfullmäktige. Strategin ska införlivas i översiktsplanen och utgöra grund för klimatanpassningen i Malmös fysiska planering till följd av stigande havsnivåer.

Övergripande justeringar i Strategi för kustskydd efter remissen

Utifrån inkomna remissyttranden föreslås följande övergripande justeringar i strategi för kustskydd inför antagandet i kommunfullmäktige, enligt följande:

Inom delen Planeringsinriktning (politisk beslutsnivå)

- Omsortering och språkliga justering av strategier och riktlinjer för fysisk planering så texterna blir enhetliga med nya översiktsplanen.
- Mindre sträckningsjusteringar av ”Kustskyddsområdet” i enlighet med nya översiktsplanen
- Tillägg av ”Uppmärksamhetsområde för Sege å” och ”Skyddsområde för Sege å” i enlighet med nya översiktsplanen
- Smärre uppdateringar, kompletteringar och förtydliganden i texter.
- Inga revideringar av kommunens strategiska ställningstaganden eller förhållningssätt.

Inom delen Planeringsunderlag (Kunskapsuppbyggnad)

- Smärre uppdateringar, kompletteringar och förtydliganden, främst i klimatunderlag och riskbedömning.

Avstående och inget att erinra

Arbetsmarknads- och socialnämnden, Funktionsstödsnämnden, Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden, Boverket, Lantmäteriet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Sveriges geologiska undersökning (SGU), Havs- och vattenmyndigheten, Forsvarsmakten, Helsingborgs stad, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) avstår från att lämna yttrande. Räddningstjänsten Syd, Swedavia, Malmö Airport, Luftfartsverket (LFV), Svenska kraftnät har inget att erinra.

Sammanfattning av inkomna synpunkter

Malmö stad

Fritidsnämnden Malmö stad ställer sig positiv till strategin. Fritidsnämnden anser att rekreativa lösningar och naturbaserade inslag i samband med kustskyddsarbete är en fördel utifrån fritidsnämndens verksamhet och målbild. Vilka också är välkomnande inslag i stadsbilden som kan uppmuntra till rörelse och aktivitet. För att säkerställa att sådana kustskydd som tas fram har en samhällsfunktion bör det läggas tonvikt på att göra dessa inbjudande och tillgängliga för alla att besöka och nyttja. Fritidsnämnden vill påpeka att vid förebyggande och operativa åtgärder som eventuellt kan komma att vidtas och som inte är en rekreativ eller naturbaserad lösning är det viktigt att se till funktioner och tillgänglighet till fritid för stadens medborgare inte hindras. Hänsyn måste tas och uttryckas i översiktsplanen och i detaljplaner så att målkonflikter inte uppstår. Speciellt när skyddsåtgärder kan komma att bli en del av den förtätning som förväntas att ske av staden i framtida planering.

Stadsbyggnadskontoret kommentar. Stadsbyggnadskontoret noterar detta och menar att synpunkterna ligger i linje med strategins ställningstaganden, strategier och riktlinjer.

Grundskolenämnden ställer sig positiv till strategin, men framhåller att det är av vikt att finansieringsmodeller samt ansvarsfördelning för kustskyddsåtgärder utreds. Nämnden framhåller även att det är viktigt att klimatanpassningar ses i ett brett perspektiv som även tar hänsyn till andra risker, såsom exempelvis översvämningrisk vid skyfall. Vidare framhåller grundskolenämnden vikten av

att planerad byggnation av grundskolor som riskerar att försenas, när hänsyn behöver tas till risker med stigande havsnivåer, vid behov kan ersättas eller kompletteras med annan skolbyggnation. Allt för att säkerställa en kontinuerlig och ostörd skolverksamhet även vid oönskade händelser. I eller nära de områden som be-räknas riskera att svämma över, står idag ett antal av Malmö stads grundskolor. Samtidigt berörs nybyggnadsområden där det idag finns planer på att bygga nya grundskolor. Verksamheten berörs i planeringen av nya grundskolor, där tidplanen för byggnation kan försenas när hänsyn behöver tas till risker med stigande havsnivåer. Vidare väcks frågan gällande ansvar och finansiering av kustskydd och anpassningar av byggnader, vilket kan resultera i ökade kostnader för grundskolenämnden genom exempelvis högre hyreskostnader. Nämnden framhåller vikten av att planerad byggnation av grundskolor som riskerar att försenas när hänsyn behöver tas till risker med stigande havsnivåer, vid behov kan ersättas eller kompletteras med andra grundskoleprojekt. Nämnden framhåller även att det är viktigt att klimatanpassningar ses i ett brett perspektiv som även tar hänsyn till andra risker, såsom exempelvis översvämningssrisk vid skyfall. Grundskolenämnden framhåller vidare vikten av att finansieringsmodeller och en tydlig ansvarsfördelning utreds för anläggning och underhåll av kustskydd samt anpassningar av befintliga och kommande grundskolor.

Stadsbyggnadskontoret kommentar: Stadsbyggnadskontoret noterar detta och menar att synpunkterna ligger i linje med strategins ställningstaganden, strategier och riktlinjer. Att skydda befintlig verksamhet åligger fastighetsägaren och verksamhetsutövaren. Frågor gällande kommunal budgethantering får hanteras i annan ordning.

Förskolenämnden, Malmö stad, ställer sig positiv till förslaget som helhet. Det är bra att befintliga förskolor värnas samt att pågående och framtida projekt kan fortlöpa utan störningar och risker. Nämnden vill poängtera att förskolor är en samhällsviktig funktion, samt att befintliga och nya förskolor inte påverkas negativt av strategin. Nämnden efterfrågar förtydliganden om potentiella översvämningssrisker påverkar tidplaner för planerade förskolor i områden där det redan finns ett befintligt behov och som är lokaliserade i områden som berörs samt tydlighet vid lämplighetsprövning när det gäller samhällsservice.

Stadsbyggnadskontoret kommentar: Stadsbyggnadskontoret noterar detta och instämmer i att förskolor är en samhällsviktig funktion. De strategier och riktlinjer som gäller fysisk planering av sådan verksamhet ligger till grund för lämplighetsprövning i detaljplan. Att skydda befintlig verksamhet åligger fastighetsägaren och verksamhetsutövaren.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, vill framföra vikten av att uppkomna kostnader i arbetet med kustskyddet så långt som möjligt inte belastar gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens verksamheter. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden är inne i en expansiv fas. Inför höstterminen 2024 öppnar nämnden två nya skolor längs med Citadellsvägen, i nära anslutning till kanalen. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden planerar även att i framtiden etablera en ny skola i Nyhamnen. Ett framåtsyftande och strukturerat arbete med kustskyddet är en förutsättning för att gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ska kunna fullfölja sitt kärnuppdrag kontinuerligt. Utan grundlig planering i tidiga skeden riskerar nybyggnationsprojekt att försenas och befintliga verksamheter att störas i onödan. Mot bakgrund av detta bör strategin särskilt beakta offentlig verksamhets betydelse för en välfungerande och kunskapsintensiv stad.

Stadsbyggnadskontoret kommentar: Stadsbyggnadskontoret noterar detta. De strategier och riktlinjer som gäller fysisk planering av sådan verksamhet ligger till grund för lämplighetsprövning i detaljplan. Att skydda befintlig verksamhet åligger fastighetsägaren och verksamhetsutövaren.

Kulturnämnden, Malmö stad ställer sig positiv till de strategier och inriktningar som anges i Strategi för kustskydd. Nämnden anser att delar av strategin för kustskydd bör hanteras utifrån ett tydligare perspektiv vad gäller kultur och kulturmiljöer. Kulturnämnden föreslår att det fortsatta arbetet med kustskyddet med fördel även bör omfatta kulturella aspekter på klimatomställningen samt hur klimatarbetet överlag kommer att påverka malmöbornas vardag och Malmö som framtida kuststad. Strategins planeringsinriktningar tar bland annat upp förhållandet mellan det framtida kustskyddet och gestaltungsfrågor. Det bör även omfatta en diskussion om hur arbetet med offentlig konst, såväl ur ett gestaltungs-perspektiv som ur ett metodperspektiv, kan tillföra kvaliteter till gestaltningen av det framtida kustskyddet. Genom konst och kultur finns goda möjligheter att tillsammans med malmöborna ta sig an såväl kulturella frågeställningar kring klimatomställningen samt hur staden kan utvecklas fysiskt för att möta ett förändrat klimat. Nämnden menar att det behövs tydliga ställningstaganden och riktlinjer för hur det befintliga byggnadsbeståndet och de befintliga kulturmiljöerna ska hanteras i det framtida arbetet.

Stadsbyggnadskontorets kommentar: Stadsbyggnadskontoret noterar detta och konstaterar att flertalet av synpunkterna inte rymms inom strategins syfte och uppdrag utan snarare berör genomförandeskedet och ser fram emot ett gott samarbete kring kulturens roll i detta framtida skede. Stadsbyggnadskontoret påtalar också att det är befintliga fastighetsägares ansvar att skydda sina egna byggnader, även kulturbyggnader.

Miljönämnden, Malmö stad, ställer sig överlag positiv till strategin. Under rubriken *Successiv anpassning* kan begreppen ”extremhögvatten”, ”återkommande extremhögvatten” respektive ”kontinuerligt extremhögvatten” med fördel förklaras och exemplifieras. Under rubriken *Ytbehov för kustskydd* bör det förtydligas att ytor även kan krävas för upprätthållande av kustskyddet samt, beroende på vald teknik, skötsel och reparationer av själva skyddet. Vidare anser miljönämnden att meningen om vågor i den sjunde punkten med fördel kan lyftas ut till en egen strategi då vågproblematiken inte enbart är en utmaning för detaljplaneringen utan är en utmaning som behöver hanteras generellt. Miljönämnden föreslår även att den sista meningen i den åttonde punkten formuleras om till ”Naturbaserade lösningar ska särskilt studeras.” Under rubriken *Staden behöver aktivt arbeta med klimatanpassning under överskådlig tid* vill miljönämnden förtydliga att miljönämnden inte är en myndighetsutövande nämnd inom fysisk planering på sådant sätt som det är skrivet i fjärde stycket. En mer passande skrivning skulle kunna vara ”En successiv klimatanpassning till stigande havsnivåer kan i första hand anses åligga stadsbyggnadsnämnden, utifrån sin roll som myndighetsutövande nämnd inom fysisk planering. Miljönämnden har också ansvar i sin roll som tillsynsmyndighet. Detta omfattar både miljötillsyn och yttranden vid tillståndsprövningar.” Under rubriken *Fortsatt arbete för tillämpning och genomförande* kan i punktlistan under *Förbättrat kunskapsläge* den tredje punkten kompletteras med ordet ”vågor.”

Stadsbyggnadskontoret kommentar: Stadsbyggnadskontoret noterar detta och kompletterar med förtydliganden i möjlig mån.

Servicenämnden, Malmö stad ställer sig bakom Malmö stads Strategi för kustskydd men önskar vissa förtydliganden. Den planeringsinriktning som presenteras för stadens planering- och exploateringsprocess, för att uppnå det övergripande målet, uppfattar nämnden som rimlig och välgrundad. Servicenämnden behöver agera utifrån rollen som byggherre, entreprenadbeställare och förvaltare men också vidare analysera huruvida verksamheten är beroende av någon form av förebyggande eller operativa åtgärder. Här ser nämnden att de grundläggande ställningstagandena i strategin (stadens syn på klimatet, vald tidshorisont för detaljplanering och ställningstagandet om rätt insats i rätt tid genom successiv anpassning) kan vara vägledande för nämndens nivå på förebyggande och operativa åtgärder. Servicenämnden ser dock att det behöver bli tydligt hur denna typ av investeringar ska hanteras i den nya internhyresmodellen inom ramen för den nya lokalförsörjningsprocessen. Servicenämnden är berörd av strategins innehåll då nämnden förvaltar ett hundratal förvaltningsobjekt/fastigheter i utpekade ”uppmärksamhetsområden för havsöversvämning”. Några av dessa innehåller dessutom samhällsviktig verksamhet med tillkommande ansvar. Även fastigheters kulturvärde

måste beaktas. Strategin kommer att medföra behov av juridisk och ekonomisk analys av förhållandet mellan fastighetsägare och fastighetsförvaltare, bland annat utifrån frågeställningar om ansvar för beslut om och finansiering av anpassningsåtgärder. För servicenämndens del innebär det att aspekter av ansvarsfördelning och partnerskap med andra nämnder kommer att fortsätta att behöva utvecklas. Servicenämnden ser också att klimatanpassning med fokus på havsnivåhöjningar behöver finnas med i den nya lokalförsörjningsprocessen som en viktig parameter och att det blir tydligt hur denna typ av investeringar ska hanteras i den nya internhyresmodellen. Servicenämnden ser fram emot fortsatt dialog och samverkan i olika forum för att bevara och stärka Malmö som kuststad.

Stadsbyggnadskontoret kommentar: Stadsbyggnadskontoret noterar detta. Frågor gällande kommunal budgethantering får hanteras i annan ordning.

Tekniska nämnden, Malmö stad, ställer sig bakom strategins strategiska ställningstaganden. Nämnden uppskattar att strategin noggsamt utgått från svensk lagstiftning. På samma sätt välkomnar nämnden att strategin uppmärksammat den ansvarsförskjutning som kan följa av genomförande av kustskydd. Strategins förslag om att driva ett nationellt påverkansarbete med syfte att tydliggöra ansvars- och finansieringsfrågor kopplat till klimatanpassning är därför ett klokt agerande, menar nämnden. Nämnden konstaterar att fastighets- och gatukontoret kommer behöva ta fram en metodik för projekt som ska genomföras i kustzonen där möjligheten att även stärka kustskyddet vägs in vid underhållsarbete och reinvesteringar. Nämnden menar att möjligheten till delfinansiering via externa medel är en fråga som bör integreras i denna metodik. I synnerhet bör detta vara relevant vid kajreoveringar, som är förknippade med stora kostnader. I förslaget till kustzonsområde menar nämnden att sträckan vid Klagshamns kalkbrott samt vid Sillabanan/Utmaningarnas hus mår väl av en justering. Vid Klagshamns kalkbrott vore det önskvärt om kustzonsområdet gavs en rakare sträckning på kalkbrottets västra sida. På liknande sätt bör det prövas att låta kustzonsområdet ligga kvar utmed Sillabanan och på så sätt få en kortare sträckning och samtidigt skydda ett större område.

Stadsbyggnadskontorets kommentar: Stadsbyggnadskontoret noterar detta. De sträckor som tekniska nämnden lyfter har justerats i enlighet med nämndens önskemål.

Kommunala bolag, kontor mfl

VASYD lyfter att strategin lägger mest vikt vid åtgärder i form av barriärer mot havet för att skydda den byggda miljön mot effekterna av att vattennivån i hav och vattendrag tillfälligt höjs och att vågor slår in över den byggda miljön. Ur ett VA-perspektiv är det viktigt att även belysa vad som händer med infrastrukturen på land när medelvattenståndet i havet höjs, när grundvattnet höjs och när extremvattenstånden blir högre. När de föreslagna avsnitten av barriären byggs är det viktigt att VASYD involveras tidigt i processen för att kunna planera och genomföra anpassningar av den allmänna VA-anläggningen. VASYD lämnar även flera detaljerade synpunkter, bland annat önskemål om tydliggöranden kring problemställningar kopplade till höjt grundvatten och utmaningar med avledning av dagvatten. Vidare lämnas önskemål om beskrivning av hur stadsutvecklingen ska ta hänsyn till alla konsekvenser (t.ex. ökade kostnader och ytbehov för VA) av höjda havsnivåer vid planering i områden som riskerar att påverkas av detta. Slutligen uppmärksammas behovet av samordning av utbyggnad av Sjölunda reningsverk, malmö avloppstunnel och anläggande av högvattenbarriärer.

Stadsbyggnadskontorets kommentar: Stadsbyggnadskontoret noterar detta. Kontoret gör bedömningen att ett flertal synpunkter behöver lyftas till kommande översiktsplan för Malmö stad. Synpunkter med närmare beröring till strategin kommer i möjligaste mån omhändertas och texter i strategin förtydligas.

MKB Fastighets AB är positiva till att Malmö stad tar fram en strategi för framtida utmaningar gällande kustskydd och att staden i samband med detta lyfter fram behovet av en förtydligad lagstiftning och ansvarsfördelning mellan kommun, region och stat. MKB skulle gärna också se en mer övergripande strategi som utöver kustskydd tar ett tydligt helhetsgrepp på klimatanpassningens många delar, inklusive hantering av värmeböljor och skyfall. MKB bedömer att genomförandet av strategin kommer att ställa krav på att Malmö stad tar en lokalt ledande roll gällande samordning och planering. MKB ser svårigheter med att koppla finansieringen av åtgärderna för kustskydd till enskilda fastigheter eller byggrätter i havsnära områden. Bolagets farhåga är att detta kommer driva upp byggkostnaderna till nivåer som gör det finansiellt omöjligt att bygga. MKB är generellt positiva till gemensamma lösningar, exempelvis längs kusten, som torde vara mest samhällsekonomiskt. Under rubriken *Planeringsriktlinjer för klimatanpassning i detaljplaner* föreslås att lägsta färdiga golvnivå på +3,2 meter ska gälla även befintliga byggnader i nya detaljplaner. MKB ser stora praktiska och ekonomiska utmaningar med att genomföra detta och efterlyser förtydliganden kring hur ett sådant förslag ska implementeras. Strategin beskriver under avsnittet *Planeringsstrategier för klimatanpassning i stadens fysiska planering och exploatering* behovet av att i detaljplaner utreda platsspecifika översvämningssrisker för att utforma platsspecifika åtgärder. MKB menar att detaljplaner omfattar för små ytor för att hantera översvämningssrisk, en eventuell översvämning kommer sannolikt att spridas över flera detaljplaner. Strategin anger vidare att ny och befintlig bebyggelse i nya detaljplaner ska ta höjd för och lösa åtgärder för skydd mot höga havsnivåer dels inom detaljplanen, dels genom det gemensamma kustskyddet. MKB ser en risk att åtgärder därmed kan komma att genomföras och betalas två gånger, vilket gör det svårare att nå det mål om samhällsekonomisk lönsamhet som strategin anger. Här vill MKB förorda att mest effektiva åtgärder prioriteras. MKB menar att kustskyddet även bör skydda rekreatiomsområden samt värdefulla natur- och kulturmiljöer och vill föreslå att strategin kompletteras med detta perspektiv. MKB välkomnar strategins skrivningar om att staden bör utveckla en modell för extern samverkan vid planering av klimatanpassningsåtgärder och vill uppmantra staden att ta en samordnande roll härvidlag. MKB är även positiva till strategins ambition att utreda lämpliga skyddsåtgärder för Sege å i mellankommunal samverkan med Burlövs kommun då bolaget bedömer att det kommer ha betydelse för utvecklingen av området Sege Park.

Stadsbyggnadskontoret kommentar: Stadsbyggnadskontoret noterar detta och lyfter att inom Miljöprogrammet mål 8 finns ambitioner kring att ta ett helhetsgrepp kring klimatanpassningen i stort, detta ligger dock utanför strategins syfte och uppdrag. Idag finns inte något utpekat samordningsansvar för klimatanpassning i Sverige, vilket Malmö stad uppmärksammar i sitt nationella påverkansarbete. Kostnaderna för att skydda enskilda fastigheter åligger fastighetsägaren och frågor gällande budgethantering för kommunala bolag får hanteras i annan ordning. Avsikten med strategier och riktlinjer för lämplighetsprövningen i fysisk planering är att skapa förutsigbara förutsättningar. Riktlinjerna för färdigt golv har använts sedan något år tillbaka och är nödvändiga för att klara överprövningen från länsstyrelsen gällande naturolyckor. Planeringsnivåerna är välvägda gentemot data från IPCC och SMHI samt följer regeringens klimatproposition.

Segeåns Vattendragsförbund och Vattenråd lyfter att det är positivt att strategin tagits fram och beskriver hur bedömningar bör ske samt att det är positivt att det anges att strategin ska följas upp, utvärderas och revideras kontinuerligt. Det är också bra att en beslutsordning tagits fram för fortsätta arbetet efter antagandet.

Stadsbyggnadskontoret kommentar: Stadsbyggnadskontoret noterar detta.

Malmö stads funktionshinderråd förutsätter att lagstiftning gällande tillgänglighet följs när detaljplaner aktualiseras. Hänsyn bör tas till alla nödvändiga tillgänglighetsaspekter när det gäller multifunktionella lösningarnas beskaffenhet och den allemansrättliga tillgången till strand- och kajområden. Rådet vill understryka vikten av universell utformning och design för alla-perspektiv som utgångspunkt för produkter, tjänster och miljöer. Rådet ser positivt på att behov och aspekter kopplat till tillgänglighet, delaktighet, jämlikhet och människors olika behov inkluderas i planering av kustskyddet. Rådet anser att det bör nämnas tidigt i strategin att det är viktigt att hela processen genomförs av universell utformning och ett medvetande om vikten av tillgänglighet.

Stadsbyggnadskontoret kommentar: Stadsbyggnadskontoret noterar detta och kompletterar om strategin med ett förtydligande om vikten av universell utformning och tillgänglighet.

Statliga verk och myndigheter, nätverk och institut

Länsstyrelsen Skåne välkomnar att kommunen tagit fram strategin, som utgör en bra utgångspunkt för fortsatt kommunalt arbete. Konsekvenserna av ett kustskydd har undersökts översiktligt i en miljökonsekvensbeskrivning. Då detaljerad utformning av åtgärder inte är kända kan framtida åtgärdsförslag innebära nya intressekonflikter som kommunen behöver beakta och ta ställning till vid framtida planering. Följden av att ta beslut med stöd av innehållet i underrubriken ”Malmö stads syn på klimatet” kan bli att kommunen riskerar att låsa fast sig i att framtida medelvattennivå i havet begränsas till en specifik nivå. Länsstyrelsen föreslår därför att kommunen arbetar efter att finna robusta lösningar som fungerar bra oavsett vad som händer. Länsstyrelsen delar kommunens bedömning att konsekvenserna av översvämningsrisken längs Sege å behöver hanteras som ett mellankommunalt intresse och åtgärdsalternativ utredas tillsammans med Sege å vattenråd, Burlövs kommun och Trafikverket. Länsstyrelsen konstaterar att inga markanspråk för skyddsåtgärder är redovisade i anslutning till Sege å. Länsstyrelsen har också tagit del av Burlövs kommuns PM: kustskydd där det framgår att Burlövs kommun är beroende av att åtgärder sker i Malmö för att befintlig bebyggelse ska kunna skyddas i ett förändrat klimat ur ett samhällsekonomiskt rationellt perspektiv. Strategin redovisar markanspråk för kustskydd där ytorna varierar från 10-30 meter förutom i anslutning till naturreservat där ytorna är större. Det framgår inte av strategin om dessa ytor är tillräckliga för att hantera behov av åtgärder som kan uppkomma till följd av att skyddsåtgärder genomförs, exempelvis ytor för magasinering och pumpning av dagvatten. Länsstyrelsen ser positivt på att dokumentet redovisar ansvarsfördelningen vid översvämnning där Malmös stads ansvar tydliggörs. Länsstyrelsen ser fram emot att Malmö arbetar vidare med de behov som identifieras i strategin. Det mest betydelsefulla för att strategin ska få genomslag är implementeringen. För att få genomslag för strategin är det viktigt att alla berörda delar av kommunen som ska arbeta med genomförande och uppföljning är involverade i arbetet och att strategins resultat införlivas som vägledning i översiktsplaner.

Stadsbyggnadskontoret kommentar: Stadsbyggnadskontoret noterar detta och påtalar att svensk myndighetsutövning så som kravställande vid lämplighetsprövning i detaljplaner behöver vara förutsägbar och rättssäker så att inte bostadsförsörjningen blir lidande och ålagd med kostnadsfördröjande åtgärder. Av detta skäl är det inte rimligt att arbeta enligt länsstyrelsens önskemål med ”robusta lösningar som fungerar bra oavsett vad som händer”. Detta då det genererar fria tolkningar om vilka prognoser och antagande som planmyndigheten ska basera sina ställningstagande på och innebär överdimensionering för alla eventualiteter vilket inte är förenligt med samhällsekonomiskt rimliga lösningar. Då ansvar för att skydda befintliga byggnader åvilar de enskilda fastighetsägarna är också riskbedömningen av deras skyddsåtgärder och anläggande samt finansiering av dessa deras. Kontoret menar dessutom att länsstyrelsens önskemål skiljer sig från klimatpropositionens ”Robusta åtgärder som fungerar under ett spann av möjliga framtida scenarier ska prioriteras”. Kontoret instämmer med synpunkterna gällande Sege å och ett uppmärksamhetsområde för översvämningsrisk samt ett markanspråk för skyddsbehov har lagt till i strategin av detta skäl.

Region skåne, Regionala utvecklingsnämnden, lyfter fram den höga ambitionen och det väl genomarbetade förslaget för Strategi för kustskydd. Strategin ligger i linje med intentionerna i den regionala utvecklingsstrategin och med inriktningen i regionplanen. Region Skåne ställer sig i huvudsak positivt till förslaget och ser positivt på att strategin utifrån ett 100-årsperspektiv och utifrån FN:s klimatpanel IPCC:s klimatscenario *RCP 8,5* för att inkludera en stor osäkerhet i den framtida planeringen. Region Skåne ser positivt på att Malmö stad lyfter fram att det finns behov av ett förtydligande av ansvarsområden på statlig, regional och kommunal nivå gällande klimatanpassning. Region Skåne instämmer med att det behövs en konstruktiv diskussion om hur berörda aktörer kan arbeta med samhällsekonomiskt lönsamma och successiva åtgärder för att hantera framtida klimatrelaterade utmaningar. Region Skåne ser att staten behöver ta ett större ansvar gällande resurser för arbetet med klimatanpassning, för att ge en tydlig bild av hur ansvarsfördelning bör se ut mellan stat, region och kommun, samt hur ekonomiskt stöd kan fördelas för att få ett så stort genomslag som möjligt. Region Skåne ser gärna att Strategin tydligare visar på hur en naturbaserad anpassning kan utvecklas för stigande havsnivåer och höjda grundvattennivåer. Detta kan exempelvis vara lösningar som absorberande blå-gröna, genomsläppliga och nedsänkta ytor innanför föreslagna vallar. Naturbaserade lösningar kan ge en god klimatanpassningseffekt samtidigt som det bidrar till en högre biologisk mångfald och trivsamma och attraktiva livsmiljöer för människor. Region Skåne ser gärna att barnperspektivet utvecklas, exempelvis handla om klimatförändringarnas och översvämningars effekter på tillgången till grönytor lek- och rekreationsytor, trafiksäkra miljöer till och från skolor och andra viktiga målpunkter.

Stadsbyggnadskontoret kommentar: Stadsbyggnadskontoret noterar detta och ser också behov av fortsatt samarbete gällande nationellt påverkansarbete samt kompletterar strategin om möjligt med ett förtydligande avseende naturbaserade lösningar.

SMHI lyfter att strategin är ett ambitiöst försök att hantera översvämningens risken från havet i stadens fysiska planering samt ge skydd åt Malmös befintliga bebyggelse. SMHI ser mycket positivt på Malmö stads långsiktiga perspektiv på klimatanpassningen av den bebyggda miljön. SMHI ger inga rekommendationer kring vilket klimatscenario, percentil eller tidshorisont som ska användas i enskilda fall. Användaren får själv ta ställning till vilken framtid de ska planera efter. SMHI efterfrågar referenser, referenssystem och enheter för klimatunderlaget. SMHI noterar att Malmö stad i sin strategi inte använder det senast tillgängliga underlaget från myndigheten. SMHI anser att det är subjektivt och kan bli missvisande att uttrycka att IPCC klimatscenario RCP 8,5 är deras värsta scenario, då det i dagsläget finns både troliga och mindre troliga projektioner och menar att det är lämpligare att beskriva RCP 8,5 som ett scenario med fortsatt kraftig ökning av växthusgasutsläpp. SMHI efterfrågar referens eller hänvisning till understödjande analyser av strategins beskrivning av kombinationseffekter av höga havsvattenstånd och skyfall. SMHI lyfter att i referens katalogen finns en omvärldsinventering av nivåer som använts i detaljplaner och anser att en intressant jämförelse hade varit att i stället redovisa vilket klimatunderlag som hanterats. SMHI lyfter att det går att misstolka strategin gällande Parisavtalet och RCP 2,6 som av de olika IPCC-scenarierna ligger närmast ambitionerna i klimatavtalet från Paris men är inte likställt med detta. SMHI lyfter att begreppet stillvatten inte är synonymt med begreppen medelvattenstånd eller medelvattennivå samt att det är mer korrekt att använda begrepp som klimatscenarier eller projektioner än klimatprognoser då de senare vanligen avser kortare tidsskalor.

Stadsbyggnadskontoret kommentar: Stadsbyggnadskontoret noterar detta och påtalar att vid tidpunkten för framtagande av klimatunderlaget till strategin avseende vattennivåer saknades denna typ av information på SMHI:s hemsida. Vid kontakt med SMHI framkom att kommunen i egen regi fick räkna fram nivåerna inom det aktuella projektet. Beräkningsmetodik baserad på data från SMHI och IPCC (RCP 8,5), konfirmerades genom möten och mailkonversation mellan tjänstepersoner på Malmö stad och SMHI. Idag är innehållet på SMHI:s hemsida ett annat och svarar på mycket av det som Malmö stad efterfrågade 2021 vilket är mycket positivt. Efter uppdateringen av SMHI:s hemsida har, för strategin centrala nivån (år 2125), kontrollerats och där funnits vara identisk förutom enstaka centimeter. Medelvattenståndet för år 2075 avses justeras i

enlighet med SMHI uppdaterade information. Texter som kunde tolkas som att SMHI som myndighet rekommenderar användande av RCP 8,5 kommer att justeras. Malmö stad ser dock ett behov av att Sveriges expertmyndighet i frågan, SMHI, får i uppdrag att stötta Sveriges kommuner genom att göra rekommendationer för lämpligt klimatscenario i fysisk planerings lämplighetsprövning. Då strategin läses av flertalet läsargrupper med mycket olika förkunskaper har avvägningar kring läsbarhet och detaljer behövt göras. Mest långtgående, negativa konsekvenser för såväl mänskligheten som vårt ekosystem anses RCP 8,5 ha varför den i strategin benämnts vara ”värst”. Av samma anledning har Parisavtalet och RCP 2,6 använts synonymt eftersom de medför, i stora drag, identiska temperaturökningar vilket ger en ökad läsförståelse för allmänheten. För att tillgodose SMHI synpunkter angående omnämmandet av RCP 8,5 och 2,6 justeras i strategin. Vidare avses texten förtydligats i möjlig mån gällande kombinationer av olika väderhändelser, stillvatten, prognos samt hänvisningar.

Statens geotekniska institut (SGI) ser positivt på att Malmö stad tar fram en strategi för kustskydd och hur staden ska kunna skyddas mot klimatförändringens effekter i form av stigande hav och erosion. SGI anser att strategin bör innehålla resonemang kring olika vägval och lösningar för olika delar av ett aktuellt område. Olika typer av klimatanpassningsåtgärder bör utformas utifrån en långsiktig strategi för att undvika att stora skadekostnader och kostsamma anpassningsåtgärder skjuts till kommande generationer. Naturbaserade lösningar, införande av klimatanpassningszon samt reträtt är exempel på långsiktiga lösningar som, i kombination med andra åtgärder, bör beaktas. SGI lyfter att det är oklart i strategin när en viss finansieringsform är tillämplig. SGI anser att naturbaserade lösningar är ett möjligt alternativ längs stora delar av kusten söder om Limhamn ner till kommungränsen i söder.

Stadsbyggnadskontorets kommentar: Stadsbyggnadskontoret noterar detta och konstaterar dock att vilken typ av lösningar som blir lämpliga inom skyddade områden (dvs Bunkeflo strandängar och Klagshamnsudden) behöver utredas vidare innan de kan uppföras. Det går inte att föregripa den utredningsprocessen. Det kan finnas flera lösningar beroende på delsträcka i naturreservaten. En naturbaserad anläggning kommer att vara ett ingrepp i de befintliga naturvärdena och behöver anpassas. En vall med äng eller en mur som inte gör åverkan på befintliga värden kan vara mest lämpligt. Ambitionen är att detta ska hanteras inom den revidering av Bunkeflo strandängar som ska genomföra samt kommer behöva hanteras inom tillståndsprocesser för uppförande vid Klagshamnsudden. Det är också viktigt att förstå att för att undvika översvämningar från höga nivåer i havet krävs åtgärder som bygger på höjden. Flera av de naturbaserade åtgärderna SGI rekommenderar är åtgärder på marken och/eller havsbotten vilka är relevanta för att dämpa vågor men ej har möjlighet att hindra översvämning vid ett stadigvarande högvatten. SGI anger att strategin bör beakta långsiktiga åtgärder där stora skadekostnader och kostsamma anpassningsåtgärder ej skjuts till kommande generationer, exempelvis reträtt. Malmö stad anser att det mest samhällsekonomiskt lönsamma är att ta vara på redan gjorda investeringar och har som målsättning att Malmö ska bevaras och fortsätta utvecklas som attraktiv kuststad.

Vattenmyndigheten för Södra Östersjöns vattendistrikt (Länsstyrelsen i Kalmar Län), uppfattar strategin som så att tillstånd för vattenverksamhet och miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken kan behöva sökas för åtgärder enligt strategin. Detaljplaner och ansökningshandlingar kan komma att innehålla ett konstaterande att åtgärder enligt strategin inte är tillåtlighet enligt 5 kap. 4 § MB vilket i sin tur innebär behov av yrkande/ställningstagande på tillåtlighet enligt 4 kap. 11-12 §§ VFF som kräver ett yttrande från Vattenmyndigheten enligt 4 kap. 13 § VFF. Vattenmyndigheten väljer därför att i detta yttrande informera Malmö stad om sin bedömning av vad handlingar bör innehålla för att kunna lämna ett sådant yttrande vid begäran från provningsmyndigheten som avses i 4 kap. 13 §§ VFF. Klimateffekten är en självklar del i framtida stadsplaneringar, men den får inte användas som "drivkraft", för att skapa nya möjligheter till exploatering. Huvudprincipen för vattenförekomster är

att en verksamhet eller åtgärd inte får riskera att försämra den befintliga statusen i en vattenförekomst och inte heller får äventyra uppnåendet av god status/potential, med förbehåll för att undantag kan medges under vissa förutsättningar.

Stadsbyggnadskontorets kommentar: Stadsbyggnadskontoret noterar detta och tackar för detaljerade och informativa förtydliganden avseende förutsättningarna för tillståndsprocesser.

Trafikverket region Syd lyfter att strategin utgår från samma klimatscenario (RCP 8,5) som Trafikverket gör vilket är en fördel när det kommer till gemensamma diskussioner, övervägningar och prioriteringar. Trafikverket förvaltar viktig infrastruktur i kommunen, kanske framför allt Södra stambanan inklusive Citytunneln och Malmö bangård som är utsatt för risk vid havsnivåhöjning och översvämningar. Trafikverket har vidtagit en del åtgärder och utreder kontinuerligt åtgärder för att hantera dessa risker. Trafikverket deltar gärna i gemensamma diskussioner med kommunen om dessa frågor.

Stadsbyggnadskontorets kommentar: Stadsbyggnadskontoret noterar detta och ser fram emot fortsatt dialog kring Trafikverkets skyddsåtgärder för att skydda infrastruktur och anläggningar i kommunen.

Statens fastighetsverk (SFV) anser att det är positivt att kommunen markerar riktlinjer för nya detalplaner för att minska påverkan vid en havsnivåhöjning. Malmöhus slott (SBM), Malmö residens (SBM) och Musikhögskolan är exempel på fastigheter som förvaltas av SFV i Malmö stad. Malmö residens, SBM, saknas i en karta samt att kartan för skyddsåtgärder upplevs något svårsläst. SFV stödjer miljökonsekvensbeskrivningen i att den föreslagna strategin är positiv för kulturmiljön och dess värden. SFV anser att det är positivt att kommunen tydligt pekar på behovet av samsyn och samverkan mellan statliga, kommunala och privata aktörer och fastighetsägare som alla behöver agera för att skydda sina byggnader, anläggningar och samhällsviktiga funktioner m.m. Fastighetsägaren har ansvar att ta förebyggande åtgärder och själv aktivt arbeta mot översvämning. För att kunna vidta åtgärder som verkligen skyddar den befintliga bebyggelsen behöver dock alla aktörer inom ett område samverka. Strategin redovisar att kommunen avser avsätta ett generellt kustskyddsområde på 30 meter ner mot 10 meter mellan kajkant och ny bebyggelse i nya områden. SFV anser att det lägre måttet är något begränsat om skydd ska kunna ingå i denna del och marken samtidigt ska vara tillgänglig för allmänheten. SFV anser att det är positivt med förslag med slussportar till kanal och hamnen. Dessa kommer att kunna vara med och skydda området runt Malmöhus.

Stadsbyggnadskontoret kommentar: Stadsbyggnadskontoret noterar detta. Malmö residens är beläget på över 4.0 meter över havet och berörs inte av Strategi för kustskydds uppmärksamhetsområde för stigande havsnivåer. Av detta skäl finns Malmö residens inte med i den aktuella kartan.

Post- och telestyrelsen (PTS) lyfter att en robust och välutbyggd it-infrastruktur är viktig för att trygga välfärden. It är en central infrastruktur som ligger till grund för många andra områden. En väl fungerande och utbyggd it-infrastruktur ger goda förutsättningar för bland annat näringslivsutveckling, sysselsättning, forskning och innovationer, vård och omsorg, miljö och klimat, utbildning och kompetensförsörjning samt social delaktighet. Av denna anledning anser vi även att it-infrastrukturen måste in i samhällsplaneringsprocessen på regionnivå samt i alla kommuner. I detta fall kan det vara lämpligt att kontakta nationella bredbandsaktörer samt aktuella regionala och lokala bredbandsaktörer.

Stadsbyggnadskontoret kommentar. Stadsbyggnadskontoret noterar detta och lyfter att ledningsägare har ansvar för sin klimatanpassning och därmed skydda sina befintliga och nya anläggningar från översvämningsrisker.

Sjöfartsverket konstaterar att hamnverksamheten i Malmö samt farleder till/från hamnen omnämns i handlingarna samt att riksintresse för sjöfarten, dvs. farleder och hamnar, beaktas i strategin. Sjöfartsverket lyfter att de riksintresseklassade allmänna farlederna så som 232 och 231, men även andra farleder omfattas av strategin. Sjöfartsverket påminner om att alla förändringar i befintlig strandlinje eller bottenpografi ska sjömätas och resultat skickas till Sjöfartsverket. Andra förändringar av information som anges i sjökort såsom kajer, pirar, bryggor och strandlinje ska geodetiskt bestämmas och rapporteras in till Sjöfartsverket. I fortsatt planeringsarbete måste hänsyn tas till att eventuella framtida åtgärder inte försämrar sjöfartens tillgänglighet, framkomlighet och säkerhet. Sjöfartsverket förutsätter att fortsatt samråd kommer att ske vad gäller utvecklingsarbete för de åtgärder som föreslås i strategin, deras placering, utformning och dimensionering samt eventuellt framtida genomförande i området. Sjöfartsverket emotser att involveras i fortsatt planerings- och utredningsarbete för att kunna bidra med erforderlig expertis och kunskap inom sitt ansvarsområde.

Stadsbyggnadskontoret kommentar. Stadsbyggnadskontoret noterar detta och ser fram emot ett fortsatt gott samarbete kring stadsutvecklingen kring Malmö hamninlopp.

Malmö universitet lyfter att det är viktigt att skydda befintlig och ny bebyggelse samt de samhällsviktiga funktioner som finns i området. Malmö universitet bedriver stora delar av sin verksamhet i området och har en markanvisning till kvarteret Amphitrite där en byggnad för universitetet ska uppföras inom snar framtid.

Stadsbyggnadskontoret kommentar. Stadsbyggnadskontoret noterar detta och instämmer i att Malmö universitet är en samhällsviktig funktion samt konstaterar att universitetet som exploatör har ansvar att skydda och bekosta de skyddsåtgärder som krävs för sin nya samhällsviktig bebyggelse. Kommunen konstaterar även att Malmö universitet som fastighetsägare har ansvar för sin klimatanpassning och därmed skydda sina befintliga byggnader från översvämningsrisker.

E.ON Energidistribution AB informerar om att de har nätkoncession inom område för kustskydd, vilket innebär att bolaget har ett befintligt lokalnät som består av 10 kV samt 20 kV jordkablar, transformatorstationer, lågspänningsjordkablar samt kabelskåp. Därutöver har E.ON ett regionalt elnät som till största del består av markförlagda 130 kV kablar men finns även 130 kV luftledningarna samt ett flertal fördelningsstationer. E.ON framför att deras anläggningar inte är vattentäta då de behöver ventileras och därmed behöver de skyddas med annat aktivt skydd såsom exempelvis markförhöjningar eller skyddsvallar. Sådana skydd kan inte vara direkt i närheten av våra anläggningar utan får lösas i större omfattning inom plan, sådana åtgärder inom plan får exploaterande part stå för i annat fall får Malmö stad tillhandahålla sådana åtgärder. Samtliga flyttningar eller ändringar av E.ONs befintliga anläggningar såsom ledningsförändringar i höjd och sidled bekostas av den som så begär.

Stadsbyggnadskontoret kommentar. Stadsbyggnadskontoret noterar detta och instämmer med att exploatören har ansvar att skydda och bekosta de skyddsåtgärder som krävs för ny bebyggelse men konstaterar samtidigt att E.ON som ledningsägare har ansvar för sin klimatanpassning och därmed skydda sina befintliga och nya anläggningar från översvämningsrisker.

E.ON Energiinfrastruktur AB bedriver verksamhet för fjärrvärme och fjärrkyla inom område för kustskydd vilket innebär att bolaget har ett befintligt ledningsnät för fjärrvärme och fjärrkyla med tillhörande komponenter såsom brunnar, avstängningsanordningar, kammare, signalkablar, kabelskåp. Inom området har E.ON även fastigheter och anläggningar avsedda för produktion av fjärrvärme och eller fjärrkyla. E.ON framför att deras befintliga och planerade anläggningar inte är vattentäta då de behöver ventileras och därmed behöver de skyddas med annat aktivt skydd såsom exempelvis markförhöjningar eller skyddsvallar. E.ON välkomnar och deltar gärna i fortsatta strategiska arbeten för att hitta gemensamma lösningar för att skydda stadens infrastruktur.

Stadsbyggnadskontoret kommentar. Stadsbyggnadskontoret noterar detta och konstaterar att E.ON som ledningsägare har ansvar för sin klimatanpassning och därmed skydda sina befintliga och nya anläggningar från översvämningsrisker.

Nordion Energi, där Weum Gas AB och Swedegas AB ingår, lyfter att de har ledningar eller anläggningar inom Malmö kommun som kan påverkas av det kustskydd som ska uppföras. Förändringarna längs kusten kan medföra att befintliga gasledningar måste flyttas eller att särskilda försiktighetsmått måste vidtas. Weum Gas och Swedegas vill gärna involveras tidigt i planprocessen för att åtgärder ska kunna anpassas på bästa sätt i aktuella områden. Enligt regelverk krävs ett minsta skyddsavstånd mellan distributionsledning och byggnad inom tätbebyggelse och utanför tätbebyggelse. Det finns platser längs kustskyddet där Swedegas och Weum har korsande ledningar och långsgående ledningar. De platser där det kan bli aktuellt med djupare samråd avseende åtgärder är Gejersgatan och Lagunens småbåtshamn. Vid Sibbarpsfältet och Strandgatan korsas vår ledning med av kustskyddet och ev åtgärder kan krävas för att kustskyddet ska kunna uppföras. Vid Klagshamnsudden ska en skyddsvall uppföras ovanför vår högtrycksledning och i samband med ett mer detaljerat samråd kan vi inkomma med åtgärder som behöver vidtas för att skyddsvallen ska kunna uppföras.

Stadsbyggnadskontoret kommentar: Stadsbyggnadskontoret noterar detta och ser fram emot ett fortsatt gott samarbete.

Skånska kommuner

Burlövs kommun lyfter att kommunen har en liknande syn på kustskyddsarbetet som Malmö stad. Kommun vill erinra om att för att nå syftet fullt ut är Malmö stad i praktiken beroende av skydd som ligger utanför kommunens geografiska område, främst avseende skyddsbehov längs västkustvägen. Burlövs kommun anser att det bör läggas till strategin att det krävs samarbeten/åtgärder i angränsande kommuner för att få ett rationellt skydd. Burlövs kommun anser också att det krävs ett förändrat angreppssätt från statens sida för att inte klimatanpassningen i realiteteten ska förbli passiv. Burlövs kommun önskar fortsatt samarbete med Malmö stad för att få till nödvändiga administrativa förutsättningar i avsikt att öka takten och genomförbarheten av klimatanpassningsåtgärder. Burlövs kommun har noterat i Malmö stads ÖP-arbete (hösten 2022) att det finns en planerad GC-led längs den östra kanten av ån mellan västkustvägen och Stockholmsvägen (E22). GC-leden skulle kunna utgöra ett skydd för bebyggelsen om genomförandet förhålls till kommande klimatförändringar. Burlövs kommun ser gärna ett fortsatt gott samarbete kring denna viktiga del. Burlövs kommun konstaterar också att kommunen delar ett antal kommunalförbund med Malmö stad såsom VA Syd och Räddningstjänsten syd. Burlövs kommun ser gärna ett samarbete med dessa organisationer där Malmö skulle kunna ta täten som drivande aktör för klimatanpassning.

Stadsbyggnadskontoret kommentar. Stadsbyggnadskontoret noterar detta och menar att det redan framgår i strategin att det behövs ett mellankommunalt samarbete för att hantera översvämningsrisken utmed Sege å. Kommunen ser också behov av fortsatt samarbete gällande nationellt påverkansarbete samt kompletterar Strategi för kustskydd med ett förtydligande avseende GC-leden.

Kävlinge kommun avstår från att lämna ett formellt yttrande men tackar för möjligheten att ta del av Malmö stads arbete med Strategi för kustskydd. Kävlinge ser positivt på att Malmö lyfter en viktig fråga för alla kustkommuner, där Malmö kan driva och inspirera samt ser fram emot fortsatt samverkan kring frågan inom Skånes kustkommuners strategiska nätverk.

Stadsbyggnadskontoret kommentar. Stadsbyggnadskontoret noterar detta och ser också behov av fortsatt samarbete gällande nationellt påverkansarbete.

Landskrona stad lyfter att kommunen har, genom Skånes kustkommuners strategiska nätverk, ett nära erfarenhetsutbyte med Malmö stad kring kustskydd och stadsplaneringsfrågor. Kommunen har inspirerats av strategin och anser att den i helhet är bra och ser den som en betydande föregångare för Skånes kustkommuner. Det digitala upplägget gör strategin överskådlig med bra balans mellan den övergripande strukturen och de klickbara fördjupningsavsnitten. Med ett enkelt språkbruk, klagörande figurer och tabeller har Malmö stad lyckats förmedla stadens inriktning på ett begripligt sätt. Att från början ha en transparent och tydlighet kring beslutsgången anses bra. En viktig detalj som inte framgår av strategin är hur instängningseffekter av kustskyddet är tänkt att hanteras. Med ett högvattenskydd för havet följer problem med instängt skyfall, vilket för flera sträckor av kustskyddet kan förespå innebära allvarliga konsekvenser och generar nya behov av åtgärder, i form av pumpstationer, vattenmagasin och dräningsområden. Det är positivt att strategin sätter fingret på de stora utmaningar och motsättningar som rådet kring lagstiftningen, det juridiska ansvaret och förlängningen möjligheterna till finansiering och förvaltning av kustskydd. Skånes kustkommuner behöver kraftsamla tillsammans och lyfta nödvändiga förändringar för att kunna utveckla och anpassas till klimatet. Landskrona stad är övervägande positiv och ser fram emot ett fortsatt gott samarbete.

Stadsbyggnadskontoret kommentar. Stadsbyggnadskontoret noterar detta och ser också behov av fortsatt samarbete gällande nationellt påverkansarbete samt kompletterar Strategi för kustskydd med ett förtydligande avseende instängningseffekter.

Lomma kommun framför att strategin är väl presenterad och fyller delvis sitt syfte. Lomma anser att ingen del av strategin handlar om att ta hjälp av naturbaserade lösningar eller skydda kustens värden. Lomma hänvisar till att IPCC är tydliga med att stärkande av naturens förmåga att skydda oss är den väg som behövs framåt. De områden som betecknas som ”Utredningsområde för port- och utfyllnadsbehov” anser kommunen blir särskilt problematiska och får konsekvenser långt utanför Malmö kommuns gränser. Det är viktigt för att inte äventyra de marina värden som finns i Öresund och att man inte exploaterar havsbotten för skyddsåtgärder då det är kontraproduktivt. Lomma anser att det heller inte är nödvändigt för att skydda bebyggelsen på sikt. En visualisering över hur en framtida permanent havsnivåhöjning skulle påverka de allmänna intressena längs kusten i kombination med kustskydd kan ge en ökad förståelse för hur kommande åtgärder bör vägas av.

Stadsbyggnadskontoret kommentar. Stadsbyggnadskontoret noterar detta och ser också behov av att förtydliga Malmö stads ambitioner gällande naturbaserade lösningar, varför strategin kompletteras avseende naturbaserade lösningar. Gällande att skydda kustens värden konstaterar stadsbyggnadskontoret dock att vilken typ av lösningar som blir lämpliga inom skyddade områden (dvs Bunkeflo strandängar och Klagshamnsudden) behöver utredas vidare innan de kan uppföras. Det går inte att föregripa den utredningsprocessen. Det kan finnas flera lösningar beroende på delsträcka i naturreservaten. En naturbaserad anläggning kommer att vara ett ingrepp i strandängarnas befintliga naturvärden och behöver anpassas. En vall med äng eller en mur som inte gör åverkan på befintliga värden kan vara mest lämpligt. Ambitionen är att detta ska hanteras inom den revidering av Bunkeflo strandängar som ska genomföra samt kommer behöva hanteras inom tillståndprocesser för uppförande vid Klagshamnsudden. Visualisering av framtida höjda havsnivåer i kombination med eller utan sammanhängande kustskydd visar att centrala Malmö på lång sikt är beroende av skyddsportar för att kunna bevaras och fortsätta utvecklas. Kustskyddet av Sveriges kuststäder behöver ske på ett samhällsekonomiskt sätt. Investeringar inom såväl exploatering som underhåll bör nyttjas för att även stärka motståndskraften mot, i aktuellt fall, höga havsnivåer. Översiktlig bedömning av en skyddsport i Malmös

hamnmykning har lett till att dess kostnad påverkas i mycket stor omfattning av dess öppningsbara längd. Strategi för kustskydd har därför lyft utfyllnad som medger en kortare portöppning på aktuell plats.

Trelleborgs kommun ställer sig positiva till Malmö stads ställningstaganden i strategin. Trelleborg delar uppfattningen att det ger störst samhällsekonomisk nytta att skydda befintlig bebyggelse mot översvämning från havet och att säkerställa att kuststräckan kan vidareutvecklas för kommande generationer. Kommunen ser gärna ett fortsatt samarbete gällande att föra nationell dialog med fokus på förtydliganden av ansvar, skyldigheter, klimatunderlag samt utveckling av finansieringsmodeller.

Stadsbyggnadskontoret kommentar. Stadsbyggnadskontoret noterar detta och ser också behov av fortsatt samarbete gällande nationellt påverkansarbete.

Näringsliv och föreningar

Fastighetsägarna Syd lyfter att klimatförändringarna kostar pengar. Det kostar att förebygga skador till följd av översvämningar och det kostar att återställa efter en översvämning. Beräkningar visar att det är mer lönsamt att förebygga än att återställa. Än mer kostnadseffektivt är det om klimatanpassning sker i samband med renovering, ny- och ombyggnation och andra investeringstillfällen. De flesta fastigheter är redan byggda. Fastighetsägarna Syd delar uppfattningen att ansvars- och kostnadsfördelningen är oklar och behöver förtydligas. Den framtida finansieringen kan inte enbart åläggas en part. Det finns även svårtolkade definitioner om vart fysiskt gränsen går när det gäller säkerhetsåtgärder rörande befintlig bebyggelse. Ska strategi för kustskydd ge förutsättningar för en lämplighetsprövning, detaljplane- och exploateringsprocess samt bygglov är det fundamentalt att detta görs direkt i processen och inte inkommer som ett tillägg under processens gång, då det kan fördyra projekt något enormt. Förutsägbarhet och tydlighet är viktigt. Det är viktigt att det görs en översyn rörande eventuella målkonflikter när det gäller kommunala strategier, fördjupade översiktsplaner samt styrdokument som försvårar nödvändiga förändringar i stadsmiljön om det även ska stadens skyddsbehov ska beaktas och ges bästa förutsättningar.

Fastighetsägarna Syd vill problematisera riktlinjer som baseras på lägsta färdig golvnivå i nya och befintliga byggnader enligt detaljplan ska vara minst 3,2 meter över havet. Ett sådant mått ställer troligen till med stora fördyrningar i nyproduktion och förvaltning av befintliga fastigheter. Vidare så konstaterar vi att det kommer försvåra utveckling av planerade områden som Nyhamnen, Västra Hamnen, Bunkeflo och så vidare. Innan det fastställs efterlyser Fastighetsägarna Syd en konsekvensanalys då bland annat nämnda områden är högt prioriterade i andra antagna program, strategier och planer. Det branschen efterfrågar mest är långsiktiga och hållbara regler. Återkommande ändringar och kompletteringar är kostnadsdrivande.

Fastighetsägarna Syd välkomnar förslaget att dialog och nära samverkan med berörda parter som myndigheter, verksamhetsutövare, fastighetsägare behöver initieras. Det är positivt att tidig analys om behov på både kort och lång sikt lyfts fram som prioritering. Men vi vill framhålla vikten att det görs i samverkan med berörda parter, inte blir en ensidig analys från Malmö stad. Perspektiven är viktiga från aktörer, däribland bygg- och fastighetsbranschen men även från kundperspektivet. Att bostads- och kommersiella hyresgäster även får kunskap och insikt om vikten av ett gemensamt agerande är avgörande för att möta klimatanpassningar. Gröna lösningar som träd, grönområden, vattendrag och dammar är vanligen kostnadseffektiva och attraktiva lösningar för att skapa svalka i staden och undvika översvämning.

Stadsbyggnadskontorets kommentar: Stadsbyggnadskontoret noterar detta och menar att synpunkterna ligger i linje med Strategi för kustskydd. Avsikten med strategier och riktlinjer för lämplighetsprövningen i fysisk planering är att skapa förutsebara förutsättningar. Riktlinjerna för färdigt golv har använts sedan något år tillbaka och är nödvändiga för att klara överprövningen från länsstyrelsen gällande naturolyckor. Gröna lösningar i form av naturbaserade åtgärder är att föredra men de som lyfts som exempel kan svårligen skydda mot havsöversvämning.

Skånes Ornitologiska Förening (SkOF) har främst tittat på miljökonsekvensbeskrivningen och där särskilt på avsnitten om påverkan på naturmiljön samt den samlade miljöbedömningen. SkOF delar Malmö stads bedömningar om att det behövs en strategi för att redan långt i förväg hantera det hot mot staden som utgörs av höjda havsnivåer som en följd av global uppvärmning. SkOF konstaterar att större delen av de ytor inom Malmö stads gränser som idag är strandängar kommer att försvinna inom de närmaste 100 åren. SkOF menar att det vore av stor vikt om ett framtida kustskydd i de delar som idag saknar bebyggelse, kan anpassas på ett sätt som tillåter att strandängsmiljön kan förskjutas längre upp på det som idag är land. Det handlar då i första hand om vad som idag är jordbruksmark. Detta skulle kunna vara möjligt att göra exempelvis i de delar som ligger söder om Klagshamn. SkOF menar också att skydd och förvaltning av naturmiljön och naturvärden måste finnas med i strategin under hela tiden oavsett vilka insatser och åtgärder som krävs för att skydda bebyggelse och infrastruktur. Givetvis måste bebyggelse och infrastruktur skyddas mot höjda vattennivåer, men vi menar att omsorg om naturmiljön även måste finnas med där detta är möjligt.

Stadsbyggnadskontorets kommentar: Stadsbyggnadskontoret noterar detta och påtalar att det är den enskilda fastighetsägarens ansvar idag att skydda sin egen egendom. Kommunen lyfter att det kan vara mycket olämpligt att försöka skydda naturreservaten då dessa består av våtmarker och marina miljöer som inte får torrläggas eftersom naturvärdena då försvinner. Det grundalternativ för ett framtida sammanhängande kustskydd inom Kustskyddsområdet ska betraktas som ett möjliggörande av, på sikt, nödvändigt skydd. Naturområdet söder om Klagshamn är ett statligt naturreservat och frågan är därför inte kommunens.

Bulltofta Koloniförening lyfter att många lotterna under vintern har mycket vatten stående som beror på nederbörd. Koloniföreningen önskar att kommunen planerar dagvattenåtgärder som hjälper dem att slippa stående vatten genom ett helhetsgrepp.

Stadsbyggnadskontoret kommentar. Stadsbyggnadskontoret noterar detta och konstaterar att dagvattenåtgärder inte berör Strategi för kustskydd.

Fastighetsägare och byggbolag

Fastighetsägare till fastigheterna Lindsvärmaren 2, 5, 6, 11, 13, 15, 16, 18, 19 samt Bunkeflostrand 1:27 (Båtmansgränd 28 till Båtmansgränd 46) Vi är positiva till kustskyddsstrategin. I förslaget framgår det dock inte tydligt om kustskyddsområdet omfattar våra permanenta bebyggda fastigheter. Vi är något bekymrade för om kustskyddet inkräktar på fastigheterna Lindsvärmaren 2, 5, 6, 11, 13, 15, 16, 18, 19 samt Bunkeflostrand 1:27. Fastigheterna ovan har en gång byggts utifrån Malmö kommuns beviljanden av bygglov samt dess bestämmelser om marknivå. Vi anser att dessa fastigheter självklart ska betraktas som den övriga permanenta bebyggelsen mellan koloniområdet och skjutbanan. Om Malmö kommun ändå anser att våra fastigheter är inom kustskyddsområdet tycker vi att de ska undantas för ett generellt byggnadsförbud. Mot bakgrund av ovan önskar vi ett förtydligande av gränserna för kustskyddsområdet.

Stadsbyggnadskontoret kommentar: Stadsbyggnadskontoret noterar detta och lyfter att de berörda fastigheterna ligger mycket låglänt samt har utifrån Malmö stads syn en översvämningsrisk idag. Enligt svensk lag har de enskilda fastighetsägarna ansvar att skydda sina egna fastigheter och de rekommenderas därför agera gemensamt för att etablera en gemensamhetsanläggning för att långsiktigt kunna skydda sina fastigheter. Det alternativa förslag till placering av fastighetsägarnas skyddsvall bedöms inte förenligt med naturreservatets naturvärden. Tvärtom ser kommunen stora nackdelar med att lägga en vall nära befintlig kustlinje, då det innebär att saltpåverkan från havet minskar betydligt innanför vällen. Saltpåverkan är en stor del av anledningen till att området har unika och värdefulla naturvärden, som bör bevaras. Kommunen har som mål att revidera naturreservatet och skötselplanen för Bunkeflo strandängars naturreservat, och en del i detta är att möjliggöra för kustskydd. I och med detta arbete kommer en mer utförlig undersökning/analys genomföras

för att se hur och var vallen kan uppföras för att ge så lite åverkan på naturvärdena som möjligt. En justering av strategins kustskyddsområde kommer att ske så att inte någon planlagd bebyggelse i gällande detaljplaner (DP) och områdesplaner (OB) berörs. Kolonilotter som ligger mycket låglänt, på icke planlagdmark, kommer dock fortsatt inrymmas i kustskyddsområdet. Ett genomförande av en skyddsvall enligt grundalternativet ryms inom kustskyddsområdets del som ligger i naturreservatet, vilket innebär att ett genomförande utan inskränkning på befintlig bebyggelse är möjlig. Detta innebär att det generella byggnadsförbudet, efter justering inte berör de aktuella fastigheternas byggrätter.

Fastighetsägare till fastigheterna Bunkeflostrand 1:80-1:86 och 4:62-4:66 (Fiskaregränd i Bunkeflostrand) tycker inte att fastigheterna ska ingå i ett kustskyddsområde och därmed undantas för ett generellt byggnadsförbud. De tycker även att fastighet S:12 och S:38 ska undantas för ett generellt byggnadsförbud. Fastighetsägarna ser det som viktigt att skydda och bevara sina fastigheter mot framtida höjda havsnivåer eller tillfälliga översvämningar. De ställer sig till stor del positiva till strategins grundalternativ för placering av kustskydd/vall. De önskar dock en alternativ placering av vallen vad gäller sträckan kring Fiskaregränd och på ången mellan Fiskaregränd och Strandäng.

Stadsbyggnadskontoret kommentar. Stadsbyggnadskontoret noterar att de berörda fastigheterna ligger mycket låglänt och har utifrån Malmö stads syn en översvämningrisk idag. Enligt svensk lag har de enskilda fastighetsägarna ansvar att skydda sina egna fastigheter och de rekommenderas därför agera gemensamt för att etablera en gemensamhetsanläggning för att långsiktigt kunna skydda sina fastigheter. Det alternativa förslag till placering av fastighetsägarnas skyddsvall bedöms inte förenligt med naturreservatets naturvärden. Tvärt om ser kommunen stora nackdelar med att lägga en vall nära befintlig kustlinje, då det innebär att saltpåverkan från havet minskar betydligt innanför vallen. Saltpåverkan är en stor del av anledningen till att området har unika och värdefulla naturvärden, som behöver bevaras. Kommunen har som mål att revidera beslutet och skötselplanen för Bunkeflo strandängars naturreservat, och en del i detta är att möjliggöra för kustskydd. I och med detta arbete kommer en mer utförlig undersökning/analys genomföras för att se hur och var vallen kan uppföras för att ge så lite åverkan på naturvärdena som möjligt. En justering av strategins kustskyddsområde kommer att ske så att inte någon planlagd bebyggelse i gällande detaljplaner (DP) och områdesplaner (OB) berörs. Kolonilotter som ligger mycket låglänt, på icke planlagdmark, kommer dock fortsatt inrymmas i kustskyddsområdet. Ett genomförande av en skyddsvall enligt grundalternativet ryms inom kustskyddsområdets del som ligger i naturreservatet, vilket innebär att ett genomförande utan inskränkning på befintlig bebyggelse är möjlig. Detta innebär att det generella byggnadsförbudet, efter justering inte berör fastigheterna Bunkeflostrand 1:80-1:86 samt 4:62-4:66. Fastigheten Bunkeflostrand S:12 samt del av Bunkeflostrand S:38 som inte har några byggrätter idag och helt eller delvis ingår i naturreservatet omfattas dock fortfarande av det generella byggnadsförbudet.

Arkitektkontor och konsulter

Delphi advokatbyrå efterfrågar att strategin mer ingående belyser miljörettsliga aspekter som bedöms ha avgörande betydelse för förslagens genomförbarhet. Enligt praxis är det inte möjligt med etappvis tillståndsprövning vilket skapar utmaningar för den föreslagna successiva utbyggnaden eftersom arbetstid för åtgärder som kräver tillstånd för vattenverksamhet idag är begränsad till högst 10 år. Delphi vill därför uppmärksamma Miljödepartementets promemoria ”Ändrade bestämmelser om arbetstid för vattenverksamhet”¹ från den 12 december 2022. Förslaget innebär att arbetstiden avseende vattenverksamhet ska kunna bestämmas till mer än tio år avseende verksamheter som tillgodoser ett väsentligt allmänintresse och som av särskilda skäl inte kan slutföras inom tio år. Delphi anser sammanfattningsvis att Malmö stads ambition till successivt anläggande av ett kustskydd behöver nyanseras med hänsyn till reglerad arbetstid för vattenverksamhet samt till kravet på samprövning.

Kravet på samprövning rör exempelvis de delar av ett kustskydd som omfattar både vattenverksamhet och miljöfarlig verksamhet (tex. hantering av massor) eller i det fall kustskyddet omfattar flera åtgärder i en och samma vattenförekomst.

Som utgångspunkt instämmer Delphi med Malmö stads bedömning att regleringen av långsiktiga ansvars- och finansieringsfrågor är otydlig. Samtidigt vill Delphi betona vikten av att Malmö stad, mot bakgrund härav, tar ett övergripande och vägledande ansvar för ett sammanhängande kustskydd i samband med utövandet av bland annat planmonopolet och som huvudman för flera samhällsviktiga funktioner. Delphi ser ett behov av att Malmö stad löpande dokumenterar och tillgängliggör för allmänheten sina beslut och överväganden avseende kustskyddets utformning i enlighet med strategin. Det är först i Malmö stads löpande arbete som strategin kommer att omsättas i praktiken och i konkreta åtgärder avseende exempelvis behov och prioritering. Resultatet av strategiska överväganden bedöms få stor betydelse för enskildas initiativ och förutsättningar för att genomföra individuella skyddsåtgärder avseende fastigheter och verksamheter. Kommunikation avseende ställningstaganden enligt strategin bör således utgöra en del av det strategiska arbetet.

För att tillgängliggöra medfinansiering anser Delphi att Malmö stad bör konkretisera och exemplifiera vad som i aktuellt sammanhang bedöms utgöra allmänna intressen.

Delphi noterar att de aspekter som omnämns i samband med utfyllnader i havet i huvudsak rör miljötekniska aspekter. Mot denna bakgrund efterfrågar Delphi ett större fokus på de rättsliga aspekter som har avgörande betydelse för kustskyddsetablering och stadsutveckling genom utfyllnader i havet. Vidare hade det, på grund av det rättsliga läget, varit önskvärt om Malmö stads ambition om stadsutveckling som en del av kommande kustskydd, genom bland annat utfyllnader i havet, övervägs och nyanseras med hänsyn till kriterierna för tillåtlighet och undantag enligt 5 kap. 4 § miljöbalken och 4 kap. 11–12 §§ VFF.

Delphi uppfattar att strategin är avgränsad till bebyggelsestrukturen. I sammanhanget vill Delphi framhålla vikten av att strategin inkluderar risker för människors hälsa och miljön ur ett bredare perspektiv, exempelvis risker i förhållande till förorenade områden. Ytterligare perspektiv som bör övervägas är materialtillgång och relaterade förfaranden, tex. masshantering, som kan vara avgörande för kustskyddets genomförande. Frågan om materialtillgång och masshantering är också förknippad med frågan om samprövning och tidsmässiga begränsningar, tex. arbetstid för vattenverksamhet.

Stadsbyggnadskontoret kommentar: Stadsbyggnadskontoret noterar detta. Kontoret instämmer i synpunkterna och avser att i möjlig mån inarbeta dessa i strategin där är aktuellt.

RESERVATIONER OCH SÄRSKILDA YTTRANDE

Reservationer

Reservationer har lämnats in vid följande tillfällen. Reservationerna är skriftliga om inget annat anges, och bifogas remissutlåtandet.

- I samband med beslut om miljönämndens remissyttrande lämnade Västerpartiet en reservation, vilken bifogades protokollet.
- I samband med beslut om servicenämndens remissyttrande lämnade Vänsterpartiet en muntlig reservation, vilket noterades i protokollet.
- I samband med beslut om tekniska nämndens remissyttrande lämnade Vänsterpartiet en reservation, vilken bifogades yttrandet.

Särskilda yttranden

Särskilda yttranden har lämnats in vid följande tillfällen. De särskilda yttrandena är skriftliga om inget annat anges, och bifogas remissutlåtandet.

- I samband med stadsbyggnadsnämndens godkännande av remissförslaget och överlämnande av förslaget till kommunstyrelsen för beslut om remiss inkom Miljöpartiet med ett särskilt yttrande, vilket har bifogats protokollet.
- I samband med beslut om grundskolenämndens remissyttrande inkom Moderaterna med ett särskilt yttrande, vilket har bifogats nämndens yttrande.
- I samband med beslut om förskolenämndens remissyttrande inkom Vänsterpartiet med ett särskilt yttrande, vilket har bifogats nämndens yttrande.
- I samband med beslut om servicenämndens remissyttrande inkom Sverigedemokraterna med ett särskilt yttrande, vilket antecknades i protokollet.